

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA
00102 Eduskunta

VIITE: Lausuntopyyntö HE/105/2020 vp

Itä-Suomen yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi väliaikaisesta epidemiakorvauksesta ja toimeentulotuesta annetun lain 11§:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Hallituksen esitys tiivistetysti

Hallitus on esittänyt väliaikaista epidemiakorvausta perustoimeentulotuen asiakkaille. Tuen piiriin kuuluisivat henkilöt, jotka ovat saaneet perustoimeentulotukea rajoitustoimien aikana, jos he edelleen ovat perustoimeentulotuen saajina tuen maksuaikana syksyllä 2020. Tuen määrä olisi 75 euroa kuukaudessa henkilöä kohden. Etuutta ei tarvitsisi hakea erikseen. Etuutta maksettaisiin ensimmäisen kerran syyskuussa ja viimeisen kerran joulukuussa 2020.

Yleistä

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tukimuoto, joka jakautuu Kelan kautta haettavaan perustoimeentulotukeen sekä kuntien kautta haettavaan täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Perustoimeentulotuen on tarkoitus kattaa ravinto- ja vaatemenot sekä muut jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

Covid-19 epidemialla on arvioitu olevan huomattava vaikutus yksilöiden taloudelliseen ja sosiaaliseen selviytymiseen. Tässä vaiheessa on kuitenkin vaikea arvioida epidemian tarkkoja vaikutuksia suomalaisten toimeentulotukea saavien kansalaisten tilanteeseen. Samalla tavalla epidemian sosiaalisten seurauksien tarkkaa kohdentumista on vaikea arvioida ennen pidemmän aikavälin tutkimustietoa. Tässä vaiheessa voidaan lähinnä arvioida esitetyn epidemiakorvauksen kohdentumista olemassa olevien toimeentulotukea koskevien tietojen perusteella, jossa tarkoituksessa tämä lausunto on laadittu.

Epidemiakorvauksen kohdentuminen

Epidemiakorvaus kohdentuu perustoimeentulotuen mukaisesti. Ensinnäkin perustoimeentulotuen saajia on vuositasolla noin 400 000. Heistä työttömiä on yli 70 prosenttia, työkyvyttömyyseläkkeellä olevia tai pitkäaikaisesti sairaita sekä opiskelijoita on alle 10 prosenttia. Toimeentulotuen saajista työssä olevia on noin 4–5 prosenttia ja vanhuuseläkkeellä olevia noin 3 prosenttia.¹ Näin ollen myös epidemiakorvaus kohdistuu työttömien ryhmään, mutta myös työkyvyttömyyseläkkeellä oleviin tai pitkäaikaisesti sairaisiin sekä opiskelijoihin.

Toiseksi toimeentulotuen merkitys on kuitenkin hivenen erilainen eri sosiaalietuuksien saajaryhmissä. On arvioitu, että työmarkkinatukea saavista noin 37 prosenttia saa myös perustoimeentulotukea, ja peruspäivärahaa saavistakin noin 21 prosenttia. Lasten kodinhoidon tukea saavista noin 13 prosenttia ja elatustukea saavista 18 prosenttia saa myös toimeentulotukea. Eläkkeensaajien osalta asumistuki täydentää pieniä eläkkeitä niin, että toimeentulotuen tarve ei ole yhtä suurta kuin työttömyysturvan tai perhe-etuuksien ryhmässä. Takuueläkkeen saajista kuitenkin arviolta noin 5 prosenttia saa myös toimeentulotukea.² Tässä esitetyn jaottelun voidaan ajatella kuvaavan epidemiakorvauksen tarkempaa kohdentumista erilaisiin tuensaa-jaryhmiin.

Kolmanneksi epidemiakorvauksen kohdentumista voidaan arvioida kotitalousryhmien mukaisesti. Vuonna 2019 perustoimeentulotukea sai 274 408 kotitaloutta, joista 75 prosenttia oli yhden hengen talouksia. Lapsiperheitä oli noin 20 prosenttia: yhden aikuisen lapsiperheitä 12 prosenttia ja kahden aikuisen lapsiperheitä 8 prosenttia.

Neljänneksi toimeentulotuen saajia voidaan ryhmitellä iän perusteella. Suurin osa (71 prosenttia) perustoimeentulotuen saajista on työikäisiä. Alle 18-vuotiaita on noin 25 prosenttia, mutta 65-vuotiaita tai siitä vanhempia on vain noin 4 prosenttia.

Kokonaisuutena arvioiden viimesijaisen toimeentulotuen kautta kanavoitu epidemiakorvaus kohdistuu eniten taloudellista tukea tarvitseville. Hallituksen esityksen mukaisesti on tärkeää, että korvaus myönnetään ilman erillistä hakemusta. On kuitenkin huomattava, että perustoimeentulotuki kohdistuu pääosin yksinasuviin aikuisiin. Lapsiperheiden osuus on huomattavasti vähäisempi, joskaan ei merkityksetön. Lisäksi esimerkiksi pienituloiset eläkkeensaajat saattavat jäädä korvauksen ulkopuolelle. He saavat toimeentulotukea lähinnä lääkemenojen perusteella, mutta maksukaton vuoksi eivät välttämättä enää ole syksyllä toimeentulotuen tarpeessa ja jäävät siten epidemiakorvauksen ulkopuolelle. Toisaalta, jos tavoitellaan tällaista rajattua korvausta, niin siihen tarkoitukseen on kuitenkin vaikea esittää vaihtoehtoisia ratkaisumallia.

Perustoimeentulotuki korreloi vahvasti erilaisten sosiaalisten riskien kanssa (mm. matala koulutustaso ja työttömyys), jotka ovat yhteydessä yksilötasolla myös pitkäkestoisten sosiaalis-

¹ Jauhiainen, S., & Korpela, T. (2019). Toimeentulotuen saajien elämäntilanne, asuminen ja työnteko.

² Jauhiainen, S., & Korpela, T. (2019). Toimeentulotuen saajien elämäntilanne, asuminen ja työnteko.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Department of Social Sciences

*ten ongelmien kanssa (esim. päihde- ja mielenterveysongelmat). Tässä mielessä epidemia-
korvauksen liittäminen juuri toimeentulotukeen on perusteltua ja sillä voidaan ajatella olevan
ainakin jossain määrin myös sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäisevä vaikutus.*

Itä-Suomen yliopiston puolesta / 8.9.2020

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Timo Toikko'.

*Timo Toikko
Sosiaalityön professori
Yhteiskuntatieteiden laitos
Itä-Suomen yliopisto
p. 050.5249708
sp. timo.toikko@uef.fi*